

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

El. p. lvkanceliarija@lv.lt

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai

El. p. zum@zum.lt

Kopija:

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai

El. p. kanc@eimin.lt

Lietuvos Respublikos finansų ministerijai

El. p. finmin@finmint.lt

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai

El. p. ministerija@sam.lt

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentui

El. p. ntakd@ntakd.lt

Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai

El. p. taryba@kt.gov.lt

Originalas siunčiamas paštu nebus

2023-01-16

Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 10, 12, 17, 18 ir 34 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-1086“ projekto Nr. 22-32(7)

Lietuvos alkoholinių gėrimų gamintojų ir importuotojų asociacija (toliau – LAGGIA) vienijanti didžiausias Lietuvoje veikiančias bendroves, kurių pagrindinė veikla yra įvairių rūšių alkoholinių gėrimų produktų gamyba bei importas susipažino su 2023 m. sausio 13 d. registruotu Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projektu Nr. 22-32(7) (toliau – Nutarimo projektas)

Šiuo raštu norime atkreipti institucijų dėmesį, kad nors teikėme pakartotinę poziciją bei siūlymus nuo 2022 m. gegužės mėn. su mumis, kaip suinteresuota šalimi, ŽŪM nevykdė jokių konsultacijų, nors tai yra jau septintasis Nutarimo projekto variantas po vykusių vidinių pasitarimų ir diskusijų tarp institucijų. **Manome, kad atsižvelgiant į atviros teisėkūros principus ir gerą teisėkūros praktiką turi būti visame procese konsultuojamasi su suinteresuotomis šalimis.** Suprantame, kad oficialus pirmojo nutarimo projekto varianto derinimas vyko nuo 2022 m. sausio 4 d. iki vasario 15 d., tačiau mūsų vertinimu, Nutarimo projektui keičiantis iš esmės, turėtų būti atliekami pakartotiniai vieši derinimai su suinteresuotomis šalimis.

Siūlymai ir pastabos Nutarimo projektui

1. Nutarimo projektu ŽŪM siūlo pritarti įstatymų leidėjų tikslui įteisinti naminės degtinės ir kitų tradicinių gėrimų, kurių turinė etilo alkoholio koncentracija ne didesnė kaip 65 tūrio proc., gamybą bei vartojimą, suteikiant gamybos, laikymo ir vartojimo teisę ūkininkams, kurių ūkis yra įregistruotas Lietuvos Respublikos ūkininkų ūkių registre Ūkininkų ūkių registro nuostatų nustatyta tvarka, kurie teikia kaimo

turizmo reikalavimus atitinkančias paslaugas ir kurie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos nustatyta tvarka yra sertifikuoti kaip tradiciniai amatininkai.

Pažymime, kad ŽŪM siūlydama pritarti pagrindiniam įstatymo projekto tikslui kartu siūlo itin išplėsti Alkoholio kontrolės įstatymo nuostatas ir „privilegiuoti“ ūkininkus, užsiimančius kaimo turizmo veikla, išskiriant juos iš kitų Lietuvoje veikiančių juridinių bei fizinių asmenų, kurie užsiima/ketintų užsiimti tokia veikla. Neaišku kodėl Nutarimo projektu ŽŪM siūlo nustatyti ir kitas lengvatas šiai asmenų grupei taip iškreipiant lygiateisiškumo ir konkurencijos sąlygas alkoholinių gėrimų gamybos bei prekybos rinkoje. Nors ŽŪM teigimu skaičiuojama, kad tokių subjektų Lietuvoje, kurie turėtų teisę užsiimti namine alkoholinių gėrimų gamyba būtų ~70 vienetų, tačiau tai reiškia, kad kaimiškose **Lietuvos vietovėse atsiras 70 naujų stipriųjų alkoholinių gėrimų gamybos bei prekybos vietų**. Mūsų žiniomis su Lietuvos savivaldybių asociacija toks sprendimas taip pat nebuvo derinamas.

Toks siūlymas **iš esmės prieštarauja Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų patvirtinimo projektui**, kuriuo siekiama nustatyti aiškias valstybės politikos kryptis alkoholio kontrolės klausimais. Minimas dokumentas bus toliau svarstomas Lietuvos Respublikos Seimo 2023 m. pavasario sesijoje. Vienas iš kertinių šio dokumento principų - mažinti alkoholinių gėrimų prieinamumą, tad nėra aišku, kaip galimai naujų 70 gamintojų sukūrimas, kurie visi kartu sudėjus, galės pagaminti per metus 70 000 litrų. Itin stipriųjų alkoholinių gėrimų prisidės prie šio tikslo siekimo. **Siūlome, kad ŽŪM rengtame lydraštyje ar kituose Nutarimo projektą lydinčiuose dokumentuose būtų pagrindžiami tokie siūlymais ir jų suderinamumas su kitais strateginiais valstybės dokumentais alkoholio kontrolės srityje.**

2. Nutarimo projektu siūloma numatyti ūkininkų gaminamų naminių alkoholinių gėrimų pardavimo draudimo išimtį, kad ši išimtis atsispindėtų ir kituose teisės aktuose.

Pažymime, kad šiuo metu savo reikmėms ir **vartojimui yra leidžiama gaminti silpnuosius alkoholinius gėrimus (alų ir vyną), tačiau jų nėra galima parduoti**. Tokie ŽŪM siūlomi pakeitimai reiškia, kad būtų sukuriama naujos prekybos sąlygos visiems gaminantiems naminius alkoholinius gėrimus, tačiau vertinant Nutarimo projektą lieka neaišku ar šioms vietoms galiotų tokie patys reikalavimai, kaip ir visiems, šiuo metu rinkoje veikiantiems prekybininkams, prekiaujantiems alkoholiniais gėrimais. Nutarimo projekte nėra pateikta siūlymų kaip būtų užtikrinta, kad šiose vietose (ūkiuose, kaimo turizmo sodybose) turėtų būti užtikrinama pardavimo laiko kontrolė bei kitų pardavimo reikalavimų laikymasis. Dabar tai kontroliuojančios institucijos, tokios kaip Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, negalės užtikrinti šios funkcijos, kadangi tikrinti ir prižiūrėti fizinius asmenis įstatymais jiems nėra pavesta ir šiuo metu fiziniai asmenys negali užsiimti alkoholinių gėrimų prekyba.

3. Nutarimo projektu (4, 5 punktai) siūloma tikslinti įstatymo projektą numatant ūkininkų gaminamų naminių alkoholinių gėrimų gamybos ir prekybos kontrolės mechanizmą ir įvardyti už gamybos ir prekybos priežiūrą ir kontrolę atsakingas institucijas.

Manome, kad Nutarimo projekte Vyriausybė turėtų pasiūlyti galimus kontrolės mechanizmus bei įvardyti institucijas, kurios ir kokia apimtimi būtų atsakingos už ūkininkų gaminamų naminių alkoholinių gėrimų gamybos bei prekybos kontrolę. **Pažymime, kad šiuo metu Vyriausybei ir ministerijoms pavaldžios institucijos atlieka tik juridinių asmenų kontrolę bei priežiūrą ir visi teisės aktai bei poįstatyminiai teisės aktai yra pritaikyti būtent juridinių asmenų priežiūrai ir kontrolei**. Manome, kad siekiant tinkamo įstatymo projekto, jeigu jis būtų priimtas, įgyvendinimo būtent Vyriausybė, savo Nutarimo projekte teikdama tokį siūlymą, institucijas bei jų atsakomybės sritis ir turėtų įvardinti.

Nėra aišku kodėl siūloma svarstyti ir nustatyti kitokius ir išskirtinius reikalavimus nei šiuo metu jie yra taikomi alkoholinių gėrimų gamintojams. Manome, kad siūlant iš esmės pritarti įstatymo projektui turėtų galioti identiški reikalavimai absoliučiai visiems, gaminantiems tokio pobūdžio produktus.

4. ŽŪM parengtame Nutarimo projekte teigiama, kad siekiant ūkinės veiklos subjektų lygiateisiškumo ir vienodų konkurencinių sąlygų rinkoje, siūloma patikslinti Alkoholio kontrolės įstatyme pateikiamą alkoholio reklamos sąvoką, į ją įtraukiant ir ūkininkų veiklą, taip pat numatyti išimtis ir ūkininkų informacijai, kuri vadovaujantis minėto įstatymo 29 straipsnio 2 dalimi, nebūtų laikoma reklama.

Nėra aišku kokia apimtimi ir kiek toks siūlymas galėtų būti įgyvendintas, kadangi šiuo metu įstatymo nuostatos liečia tik juridinius asmenis (įmones) gaminančius ar prekiaujančius alkoholiniais gėrimais. Taip pat mums kelia nerimą tai, kad ūkinės veiklos subjektų lygiateisiškumas ir vienodų konkurencinių sąlygų rinkoje vertinimas nėra atliekamas kompleksškai vertinant visą įstatymo projektą ir ūkininkams, kaip išskirtinei grupei, yra papildomai siūlomos lengvatinės sąlygos mažmeninės prekybos licencijai gauti, - Nutarimo projekto lydraštyje siūloma taikyti lengvatą mokesčiui už akcizinį sandėlį ir t.t. Manome, kad būtent per konkurencijos prizmę iš naujo turėtų būti įvertinamas visas įstatymo projektas bei Nutarimo projektas. Siūlytume pakartotinai Nutarimo projektą įvertinti ir Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai dėl Nutarimo projekto pateikiant savo išvadą.

Poveikio vertinimas

Pažymime, kad 2022 m. gegužės 7 d. ŽŪM organizuoto tarpinstitucinio pasitarimo metu buvo aptariamos visų institucijų pateiktos pastabos bei argumentai. Šiame susitikime buvo pakviesti dalyvauti ir socialinių partnerių atstovai. Būtent po šio pasitarimo buvo atnaujintas Vyriausybės nutarimo projektas (Nr. 22-32(3)), kuris buvo papildytas 13 punktu: „13. *Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 15 straipsnio 1 dalis numato, kad rengiant teisės akto, kuriuo numatoma reglamentuoti iki tol nereglementuotus santykius, taip pat kuriuo iš esmės keičiamas teisinis reguliavimas, projektą, privalo būti atliekamas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas. Atsižvelgiant į tai, kad siekiama reglamentuoti iki tol nereglementuotus santykius, susijusius su naminių alkoholinių gėrimų gamyba ir prekyba ūkininkų ūkiuose ir šiuose ūkiuose esančiose ir ūkininkui priklausančiose patalpose, siūlyti atlikti Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 10, 12, 17, 18 ir 34 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą. Papildomai pažymėtina, kad siūlymas leisti ūkininkams gaminti ir parduoti alkoholinius gėrimus savo ūkyje ir tame ūkyje esančiose ir ūkininkui priklausančiose patalpose, padidintų alkoholinių gėrimų prieinamumą ir vartojimą bei turėtų neigiamos įtakos visuomenės sveikatai, todėl siūloma atlikti planuojamos vykdyti naminių alkoholinių gėrimų gamybos ir prekybos veiklos poveikio visuomenės sveikatai vertinimą, kuris numatytas Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 38 straipsnio 1 dalyje“*, tačiau atnaujintame Vyriausybės nutarimo projekte Nr. 22-32(4) ir vėlesniuose šio nutarimo projekto variantuose, įskaitant ir Nr. 22-32(7) variantą šis punktas panaikinamas remiantis Vyriausybės kanceliarijos teisės grupės išvada ir teiginiais, kad tai Nutarimo projektas dėl Vyriausybės išvados, o ne įstatymo projektas.

Prieštaraujame šiam teiginiui ir manome, kad **Vyriausybė turi teisę savo išvadoje dėl įstatymo projekto Seimui siūlyti atlikti poveikio vertinimą remiantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymu.** Taip kaip ŽŪM, rengdama Vyriausybės išvadą dėl įstatymo projekto pateikia papildomus siūlymus, kuriais būtų dar labiau praplečiamos ūkininkų galimybės. **Siūlome gražinti nuostatą dėl poveikio vertinimo į Nutarimo projektą.**

Galiausiai Nutarimo projekte visiškai nėra aptariama ir vertinama šešėlinė rinka, kuri labiausiai egzistuoja būtent stipriojo alkoholio kategorijoje. Tai susiję ne tik su kontrabandiniais gėrimais, bet ir su nelegaliai

Lietuvoje pagamintais alkoholiniais gėrimais. Per 2020 metus Lietuvos policija dėl su tuo susijusių pažeidimų skyrė 138 baudas ir šis skaičius yra augantis. Nėra aišku, kiek iš šių žmonių buvo ūkininkai, tačiau nutarimo projektu siūlomas reguliavimas galėtų sudaryti itin lengvas sąlygas prisidengti ūkininko privilegijomis legalizuojant šiuo metu nelegalią veiklą. Juolab, kad leidžiamas kiekis būtų 1 tūkst. litrų per kalendorinius metus, o tai komerciškai nėra naudinga verslui. Tačiau, nenumatant kontrolės priemonių ir netaikant reikalavimų apskaitai, neaišku, kaip būtų užtikrinama, jog realiai pagaminamas kiekis siektų būtent oficialią leistiną ribą, o ne 3, 5 ar 10 tūkst. litrų per metus. Nutarimo projekte nėra aptariama, kokios institucijos ir kokiais būdais turėtų užtikrinti to kontrolę ir kokie apskaitos reikalavimai galiotų šiems fiziniams subjektams, ne juridiniams asmenims.

Pabrėžiame, kad **nepritariame parengtam Nutarimo projektui ir manome, kad vengimas papildomai diskutuoti apie Nutarimo projektą ir jį suderinti su visomis suinteresuotomis pusėmis teikiant jau septintąjį Nutarimo projekto variantą prieštarauja gerajai teisėkūros praktikai, kurios siekia Lietuvos Respublikos Vyriausybė.** Pasisakome už kuo lygesnes bei vienodesnes verslo sąlygas visiems viename sektoriuje veikiantiems ūkio subjektams ir manome, kad šių principų tokioje, itin griežtai reguliuojamoje, rinkoje kaip alkoholio gamyba bei prekyba turi būti laikomasi. **Siūlome dar kartą įvertinti Nutarimo projektą konkurenciniu bei poveikio visuomenei aspektu papildomai atliekant konsultacijas su Konkurencijos taryba bei Lietuvos savivaldybių asociacija.**

Šiuo raštu prašome, kad **ŽŪM** pateiktų atsakymus į mūsų šiame rašte keliamus klausimus iki Nutarimo projektą svarstant Vyriausybės posėdžiuose. Nutarimo projekto derinimo pažymoje nurodyta, kad į mūsų siūlymus nėra atsižvelgiama, kadangi siūlymai orientuoti į įmones, o ūkininkai nėra įmonės ir jiems tam tikri reikalavimai nebūtų taikomi. Niekaip negalime sutikti su tokiu teiginiu, kadangi nepaisant juridinės formos šie subjektai užsiimtą identiška veikla – alkoholinių gėrimų gamyba.

Taip pat tikimės, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė atsižvelgs į mūsų nuogastavimus ir pakartotinai šis Nutarimo projektas bus svarstomas Vyriausybės tarpinstituciniame pasitarime. Tokio papildomo susitikimo prašėme dar po 2022 m. gegužės mėn. vykusių pasitarimų, tačiau jis nebuvo organizuojamas.

Pagarbiai
Lietuvos alkoholinių gėrimų gamintojų ir importuotojų asociacija
Direktorius Mantas Zakarka